

Haberler - Yurtdışı

• Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Nisan ayında «Hammadde ve Kalkınma» Konulu Olağanüstü Toplantısında Neler Tartışıldı?

Geçtiğimiz Nisan ayı içinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Kalkınma ve Hammadde konulu tartışmalar yapılmış ve yoğun tartışmalar Genel Sekreter Waldheim'in «...yeni bir dünya ekonomik düzeni kurmanın korkutucu zorluklarına rağmen bunun tarihi bir toplantı olduğunun kanıtlanacağına inanıyorum» sözleriyle kapanmıştır.

Özellikle geçtiğimiz aylar boyunca süren enerji bunalımı ve petrol krizi esprisi içinde kendini aktüel konusu haline getiren hammaddeler, artık bütün dünya ülkelerinin üzerinde uzun boylu düşünmek zorunda oldukları kaynaklar olarak ele alınmalıydılar. Nitekim Birleşmiş Milletler Genel Kurulundaki tartışmalarda, ekonomik, sosyal ve politik bakımlardan birbirlerine yakın konumda olan ülkelerin ortak tutum ve davranışıyla, özellikle hammadde kaynakları yıllar boyu yağmalanmış ülkelerin politik arenaya daha bir hırsıyla atılışlarına tanık olunmuştur.

Genel Kurulda hammadde kaynakları yağmalanmış olan ülkeler, bu kaynakları ucuza kapatarak mamul madde haline getirdikten sonra kendilerine yüksek fiyatla satan emperyalist ülkeleri, yani gelişmiş ülkeleri suçlamış ve bu amaçla Kurula «ihraç edilen hammadde ve ithal edilen mamul mallar arasındaki fiyat dengesinin sağlanabilmesi amacıyla uluslararası bir kooperatif kurulmasını» önermişlerdir. Bu arada 77'ler grubu olarak bilinen ve örgüt içinde üçte iki çoğunluğu ellerinde bulunduran az ge-

lişmiş ülkeler grubu «her ülkenin kendi doğal kaynaklarını millileştirme ve muhtemel bir tazminat belirleyip bunun ödeme şeklini de seçme dahil olmak üzere kendi doğal kaynakları ve iç ekonomik faaliyetleri üzerinde egemenlik kullanma hakkı» talep etmişlerdir.

Büyük petrol tröstlerinin yarattığı petrol bunalımı, A.B.D. dışında kapitalist sistemi belirli ölçüde, geri bırakılmış ülkeleri büyük ölçüde etkilemiş olması böyle bir toplantının zorunlu hale gelmesini doğurmuştur. Başka bir deyişle bu olağanüstü toplantı, geri bırakılmış ülkelerin büyük bir güç olarak kapitalist sistem karşısına bir alternatif olarak çıkışlarını vurgulamıştır.

Çağımızın hızla değişmeye yüz tutması ve yıllar boyu uyutularak geri bırakılan ülkeler artık dünyadaki refahın kendilerinin yarattıklarını görmüş ve refahın başkalarına, sefaletin de kendilerine kalması olgularını gözlemeye başlamışlardır. Geri bırakılmışlıktan kurtulmanın yolunun da kendi ellerinde ve güçlerinde olduğunu gören bu ülkeler (üçüncü dünya ülkeleri) haklı olarak uluslararası üretim sürecindeki gerçek yerlerine kavuşmak istemektedirler. Bunun için de yalnız politik davranışların değil, onunla beraber ekonomik tavır almaların da gerekli ve hatta daha etkili olduğunu anlamışlardır.

ÜLKELER NE DEDİLER?

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Hammaddeler ve Kalkınma konusunda çeşitli ülkeler birbirinden farklı ve bazan da birbirine yakın görüşler ileri sürmüşlerdir. Özellikle dikkati çeken şey, üçüncü dünya ülkelerinin daha çok politik bakımdan ele alırken meseleyi, gelişmiş ülkelerin daha çok özgül açıdan ele almaları ve bunalımı hafifletici yönde bir takım geçici çözüm önerilerinde bulunmaları olmuştur. Aşağıda çeşitli ülkelerin hammaddeler ve kalkınma konusunda ileri sürdükleri görüşleri ayrı ayrı veriyoruz :

A.B.D. : Adil fiyatlarla enerji arzının genişletilmesi, dünya kaynaklarının stoklarının belirlenmesi ve yakında ortaya çıkacak fazlalar ve yetersizliklerin Birleşmiş Milletler tarafından izlenmesi, dünyanın gittikçe büyüyen enerji ihtiyacını karşılamak için bilim ve teknolojiye tam kapasite yararlanılması ve endüstriyel büyümeyi uyuracak bir ticaret, para ve yatırım sistemi... Gıda maddeleri, yakıt ve gübre fiyat artışlarından en fazla zarar gören ülkelere özel yardım yapılması...

JAPONYA : Kalkınmakta olan ülkelere (ve bir bütün olarak dünya ekonomisine) ticaret, yardım ve para reformlarında işbirliği aracılığıyla elinden geleni yapacağı vaadi ile birlikte, Birleşmiş Milletler Tabii Kaynaklardan Yararlanma Fonunun kısa süre içinde faaliyete başlaması isteği...

İTALYA : Ekonomik ve Sosyal Kurul'un uluslararası ekonomik bunalımı ve özellikle petrol ve tahıl konularını ele alması, parasal ve mali konularda da diğer kurullarda faaliyete geçilmesi isteği...

DANİMARKA : Endüstriyel ülkelerdeki petrol fiyat artışlarının daha fakir ülkeler üzerinde ciddi zararlı etkilerinin olabileceği...

HOLLANDA : Tüm üretici ve mümkün olduğu kadar fazla tüketiciyi içeren dünya çapında bir düzenlemenin eşitlik, ortak çı-

kar, adalet ve işbirliği temeli üzerinde yeni ekonomik ilişkiler için taban oluşturabileceği...

İNGİLTERE : Zenginliklerin ülkeler arasında olduğu gibi, kişiler arasında da daha adil bir şekilde dağılımından ve bağımsızlığına yeni kavuşan devletlerin dünyamızın geleceğiyle ilgili siyasi ve iktisadi kararlara daha fazla katılmaları...

İSVEÇ : Ürün fiyatlarının üreticilere yeterli ve tüketicilere adil olacak bir düzeyde uluslararası anlaşmalarla düzenlenmesi için çağrı ve üreticilerin işbirliği içinde aldıkları tedbirlerin sempatiyle karşılanması, fakat diğerlerinin de meşru haklarını da gözönüne almaları gerekliliği...

FRANSA : Birleşmiş Milletlere bağlı bir kuruluşun dünya ürün pazarlarını gözlemesi, arz ve talep durumlarını izleyerek, kısa ve uzun dönemli görünümleri değerlendirilip olanak dahilindeki eksiklik ve fazlalıklardan haberdar etmesi ve bir temel oluşturmak amacıyla ağırlıklı ortalama fiyatlar belirlemesi...

BELÇİKA : Azgelişmiş veya fakir ülkelerle endüstrileşmiş veya zengin ülkeler arasındaki geleneksel ayırımın günümüzdeki ekonomik olgular karşısında, petrol ve diğer temel hammaddelere sahip olma veya olmama gibi kıstaslarla yeniden gözden geçirilmesi...

Ayrıca dokuzlar olarak AET ülkeleri, 77'lerin verdikleri bir karar tasarısında bazı değişiklikler yapılmasını isteyen bir teklif sunmuşlardır. Aynı zamanda bu karar tasarısından aşağıdaki maddenin de çıkarılmasını öngörmüşlerdir:

«Yabancı işgali, sömürge yönetimi ve ırk ayırımı altında bulunan bütün devlet, toprak ve hakları, sadece doğal kaynaklarını geri alma hakkına değil, aynı zamanda bu kaynakların kullanılmasında ve israf edilmesi karşılığında,

bunları kullanmış olan güçlerden tazminat talep etme hakkına da sahiptirler.»

TOGO : Dünya ticareti ve uluslararası para sistemiyle ilgili tüm uluslararası ilişkilerin buhran içinde olduğu ve günümüz dünya düzeninin zengini daha zenginleştirdiği, fakiri daha fakir yaptığı...

SOMALİ : Kalkınmakta olan birçok ülkenin politik bağımsızlık kazanmalarına rağmen onlar için şimdi hayati olan şeyin ekonomik egemenliği elde etmeleri olduğu..

MADAGASKAR : Az gelişmiş ülkelerin sömürülmesinin gelişmiş ülkelere yıllardır sağlanan «hediye» ikiyüzlülüğüyle sergilendiği; endüstrileşmiş tüketiciler oluşturdukları bloklar karşısında üreticiler örgütlerinin son derece önemli oldukları...

SIERRA LEONE : Gelişmiş ülkelerin hem üçüncü dünya ülkelerinin ihraç ettikleri hammaddelerin ve hem de kendi ihraç ettikleri ürünlerin fiyatlarını belirlediğini, toplantının bu «açık sömürüye» son verecek bir yol bulmak zorunda olduğu...

ÇAD : Ekonomik kurtuluş olmadan politik bağımsızlığın bir hayal olduğu; üçüncü dünyanın kendisini emperyalizm ve sömürgecilikten kurtarmak için bir araya geldiği...

BURUNDİ : Enerji bunalımının belli ülkelerin daima istediklerini yaptırdıkları bir dünya düzeninin sürmeyeceği yolunda bir uyarı yerine geçebileceği...

SUUDİ ARABİSTAN : Petrol fiyatlarını belirlemek için mütevellî (hakem) türünden herhangi bir çabaya karşı çıkacaklarını...

IRAK : Ayrıcalıklar sistemine bir son verilmesi, OPEC modeli üretici grupların kurulması, hammaddelerin sermaye malları, teknoloji ve pazar olanakları ile dengeli bir şekilde değiştirilmesi, fiyat artışlarından zarar gören kalkınmakta olan ülkelere

yardım edilmesi, bu işte endüstrileşmiş ülkelerin en önemli rolü oynaması ve kalkınmakta olan ülkeler arasında ekonomik işbirliği sağlanması...

SURİYE : Fakir ülkelerin ekonomik veya başka tür saldırı veya baskıdan uzak bir şekilde kalkınmalarına izin verilmesi gerektiği...

LİBYA : Kalkınmakta olan ülkelerin kendi kaynaklarını kontrol etmeye ve bunlar için adil fiyatlar koymaya her türlü haklarının olduğu...

İSRAİL : Kalkınmakta olan ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki farkın kapatılmasının tek çözüm yolunun işbirliği olduğu...

TAYLAND : Endüstrileşmiş ülkelerin petrol bunalımından zarar gördükleri ve kalkınmakta olan ülkelerle bir diyaloga girmekten başka alternatifleri olmadığı...

GUATEMELA : Kalkınmakta olan ülkelerin uluslararası düzeyde tam bir işbirliği göstermeleri bu ülkelerin ihraç malları için tercihli gümrüklerin uygulanması, yardım programları için daha büyük mali desteğin sağlanması ve çok uluslu şirketlerin denetlenmesi...

GUYANA : Temel ürünler fiyatlarıyla imalat sanayi fiyatları arasında adil bir denge gereği ve günümüzdeki eşitsizliğin kökünde ucuz emek kavramının yattığı...

PERU : Kalkınmakta olan ülkelerin kendi hammaddelerini kendi ellerine almaları ticaret ilişkilerinin dünya çapında yeniden gözden geçirilmesi ve çok uluslu şirketlerin denetlenmesi...

MEKSİKA : Tekelci ülkelerin «kaba refahları» ile kendi mezarlarını kazdıkları...

TÜRKİYE : Gelişmiş sanayi ülkelerinin hammadde üreticisi küçük ülkelerin zenginliklerini sömürmemeleri; bütün cıfların bugün bir hammadde sıkıntısı çektiği, bu sıkıntının ilerde daha da artacağı, daha fazla işbirliğinin yapılmasının yerinde olacağı, zengin ülkelerin fakir ülkelere yaptıkları yatırımların arttırılması...

MOĞOLİSTAN : Halkların emperyalist baskıdan kurtulmalarına yardım edecek uluslararası bir ekonomik düzenin gerekliliği...

BULGARİSTAN : Birleşmiş Milletler'in çok uluslu anonim şirketleri kalkınmakta olan ülkelerin egemenliklerine saygılı olmaya zorlaması, işçilerine karışma halinde Birleşmiş Milletlerin bu anonim şirketlerin eylemlerine karşı kollektif direniş için gerekli tedbirleri alması gerektiği...

SOVYETLER BİRLİĞİ : Arap ülkelerinin sadece kendi iktisadi çıkarlarını korumak ve saldırganların hiçe saydığı haklarını yeniden kazanmak için bir takım tedbirler almakla yetindikleri petrol bunalımının kaçınılmaz hale geldiği ve bunun nedenlerinin tamamen toplumsal ve siyasal nitelikler taşıdığı, Batının şimdi içine düştüğü durumun petrol üreten ülkelerin kaynaklarının barbarca israf, hattâ yağma edilmesinden doğmuş olduğu...

ÇİN : Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği dışında kalan gelişmiş ülkelerin oluşturdukları İkinci Dünya'nın, milletlerarası ekonomik ilişkilerde köklü değişiklikler yapılabilmesi için, üçüncü dünya ülkeleri ile işbirliği yapması lâzım geldiği; bunların ancak bu yolla ulusal ekonomilerini bağımsızlık içinde geliştirebilecekleri; Arapların petrolü silâh olarak kullanmaları ve böylece emperyalizmin kendini beğenmişlerine esaslı bir darbe indirmelerini memnunlukla karşıladığı; gelişme yolundaki ülkelerin sadece kendilerine, kendi beceri ve güçlerine güvenmeleri ve yavaş yavaş yabancı sermaye kontrolünden kurtulmaları...

• **NİJER'DE URANYUM MADENİ MİLLİLEŞTİRİLECEK.**

«Nijer'de geçenlerde bir darbeyle iktidarı ele geçiren askeri cunta'nın uranyum madenlerini millileştireceği bildirilmiştir. Darbeyi gerçekleştiren Genelkurmay Başkanı Yarbay Seyni Kountie başkanlığında ülkeyi yöneten 12 kişilik askeri konsey, uran-

yum madenlerinin millileştirilmesinin, Nijer'deki yabancı sermayeli şirketlerin sert rekabetini durduracağına inanmaktadır. Diori'nin devrilmesinden önce iki katına çıkarılması tasarlanan yıllık 750 ton uranyum üretimi için, Fransa'dan daha yüksek bir fiyat isteneceği bildirilmiştir.»

Gazetelerden aldığımız bu haberin kısır olması nedeni ile sağlam bir yoruma gidemiyoruz. Cunta'nın niteliği hakkındaki bilgisizliğimiz, bu tür bir uluslaştırmanın ne ölçüye kadar Nijer halkının çıkarı doğrultusunda olduğu belirli değildir.

• **İNGİLTERE'NİN EN ZENGİN KÖMÜR MADENİ YATAĞI BULUNDU.**

İngiliz Millî Kömür İdaresi yüzyılın en büyük kömür yatağının bulunduğunu açıklamıştır.

Kuzey doğu İngiltere'de Yorkshire yakınlarında Selby'de yapılan aramalar sonunda sözü edilen yatağa rastlanmıştır. İlgililer buradan yılda 5 milyon ton kömür üretilebileceğini ifade etmişlerdir. Bu yataktan 1980 den önce kömür çıkarılmaya başlanacaktır. Proje uzmanlarından William Forrest maden bölgesi konusunda şimdiden tahminler yapılamayacağını belirtmiştir. Forrest'e göre burada ne kadar işçinin çalıştırılacağı, işletme şartları ve diğer konularda ancak detaylı araştırmalar yapıldıktan sonra kesin açıklamalar yapılabilecektir.

• **ARTIK GAZLARI KULLANMA YÖNTEMLERİ GELİŞTİRİLİYOR.**

Maden çıkarılan bölgelerde atmosfere bırakılan tabii gazları faydalı bir biçimde kullanmak için yeni yollar aranmaktadır. ; konudaki ilk uygulamalar başarılı sonuçlar vermiştir.

Birçok madende ısıtma ve ışıklandırma sistemleri sözü edilen artık gazlardan elde edilen enerji ile çalıştırılmaktadır. Arta kalan gaz «Metan» diğer endüstri kuruluşlarına da satılmaktadır.

Öte yandan sözü edilen artık gazlar evlerde de kullanılmaktadır. Kuzey Galya'da bir kömür madeninden yeterli ölçüde artık gaz sağlandığı için çok pahalı bir sistem olan havagazı fabrikası uygulamasından vazgeçilmiştir. Burada evlere maden gazı sevk edilmektedir. İngiltere'de bu tür uygulamayı genişletmek için çalışmalara hızla devam edilmektedir.

- HOLLANDA'NIN TAYLAND'TAKİ GİRİŞİMİ

Geri bıraktırılmış ülkelerin yeraltı kaynaklarına sahip çıkmaları sonucunda, ileri sanayi ülkeleri uzun vadeli hammadde temini için yoğun ilişkilere girişmişlerdir. Bu ülkelerden Hollanda'nın LEIGHTON Madencilik Firması Tayland'ın Pilok Bölgesindeki 11000 akr'lık bir alanı kaplayan kalay - tungsten madenlerine % 50 oranında ortak olma yolunda girişimlerde bulunmuştur.

- SSCB'DEKİ BAKIR - NİKEL YATAKLARI

Batı Sibirya'nın buzul bölgesindeki Taimyrsky bakır ve nikel yataklarının işletilmesi için ilk kuyu açılmıştır. Jeologlar bu yatağın SSCB'deki en büyük yatak olduğunu tahmin etmektedirler. Üretimin 1500 metreye kadar ineceği işletmede üretim sürecinin tamamen mekanik ve otomatik olarak yapılması düşünülmüştür.

- TOGO MADENLERİNİ MİLLİLEŞTİRİYOR

Birleşmiş Milletlerin «Hammadde ve Kalkınma» konulu olağanüstü Kurulunda «Dün-

ya ticareti ve uluslararası para sistemiyle ilgili tüm uluslararası ilişkilerin buhran içinde olduğu ve günümüz dünya düzer; zengini daha zenginleştirdiği, fakiri daha fakir yaptığı...» şeklinde görüşünü açıklayan TOGO Hükümeti Benin'deki madenleri % 100 oranında devralacağını bildirmiştir. Ocak ayında Hükümet işletmedeki payını % 35ten % 51'e çıkarmıştı. Cumhurbaşkanı Etienne Eyadema, bu kararı, bu yılın başlarında bir şirket tarafından kendisine karşı düzenlenen bir uçak suikastına karşı mısilleme olarak aldığını belirtmiştir. Bu olay Şili örneğinde belirttiği gibi, çok uluslu şirketlerin geri bıraktırılmış ülkelerde nasıl çalıştıklarını vurgulamaktadır.

- BREZİLYA'DAKİ DEMİR MADENLERİ

Güney Amerika'daki en büyük özel madencilik girişimi resmen Brezilya Cumhurbaşkanı General Emilio Garrastazu Medici tarafından yapılmaktadır. Agnas Claras demir cevheri projesi için ilgililer rezervin 375 milyon ton olduğu ve % 68 oranında demir içerdiği yolundadır.

Proje bir Brezilya şirketince geliştirilmiş, Amerikan Hanna Madencilik şirketide katkıda bulunmuştur. Proje'nin 250 milyon dolarlık bölümü kısmen Dünya Bankası, Exim-Bank, ABD Ticari Bankaları ve Japon Ticaret şirketlerince oluşturulan konsorsiyum tarafından verilmiştir. Ayrıca Japonya'ya yılda 12 milyon tonluk bir ihracatta öngörülen hususlar arasında.